

زنگ خطر تک‌نفره بودن ۸/۵ درصد خانواده‌های کشور

محمد مهدی نیک‌ضمیر

ایران فرق می‌کند، فرهنگ ایرانی اسلامی مبتنی بر خانواده است. همه ما دلمان به خانواده‌مان خوش است و در تمام سختی‌ها و مشکلات همراهی آنان را داریم اما برخی تغییرات اجتماعی به همراه سیاست‌گذاری‌های نادرست دولت موجب شده تا خانواده در کشور ما نیز به شرایط بحرانی نزدیک شود.

نتایج سرشماری سال ۸۵، تعداد خانواده‌های تک‌نفره یا زندگی‌های مجردی را ۲/۵ درصد نشان می‌دهد. در سال ۹۰، این عدد به ۷/۱ درصد از خانواده‌های ایرانی و در آخرین سرشماری به ۸/۵ درصد رسیده است.

میزان ازدواج در کشور از سال ۸۹ تا سال ۹۸، ۴۰ درصد کاهش داشته است. هر سال ۸ درصد از میزان جوانانی که به خانه بخت می‌روند کاسته می‌شود. نسبت کاهش آمار ازدواج با افزایش آمار طلاق به گونه‌ای است که آمارها از سرد شدن ساعتی ۲۰ زوج حکایت دارد. علاوه بر تمام اینها هرچند آمار رسمی در این باره وجود ندارد اما آمارهای غیررسمی موجود و افزایش ازدواج‌های سفید را تأیید می‌کنند. تمام این آمار و ارقام و گزارش‌ها از یک چیز حکایت دارد، کم‌کاری و رها شدن حوزه خانواده.

کم‌کاری در حوزه خانواده به جایی رسیده است که حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار با نمایندگان تشکلهای دانشجویی به صراحت بر کم‌کاری در حوزه زنان و خانواده تأکید کردند و فرمودند: «بیشتری مسائل خانواده و زن، به نظر این حقیر جزو مسائل مهم است و باید دنبال شود و بقیه‌ها در این زمینه کم‌کاری صورت گرفته است. هر چه در این زمینه گفته بشود و اعتراض بشود را قبول داریم و معتقدم کم‌کاری جدی‌ای در این زمینه انجام گرفته است.»

اما این نخستین باری نیست که رهبری درباره اهمیت مسئله زن و خانواده تذکر می‌دهند و کار جدی در این زمینه را مطالبه می‌کنند. ایشان در اسفند ۹۷ درباره اهمیت مسئله خانواده فرمودند: «در این برهه از زمان روی مسئله خانواده تکیه کنید. دشمن - نه دشمن ایران یا دشمن انقلاب، دشمن بشریت- تصمیم گرفته که نظام خانواده را در بین بشر از بین ببرد. خانواده ستّ الهی است.»

اما هیچ کدام از این تأکیدات موجب نشد تا مسئله زن و خانواده مورد توجه مسئولان کشور قرار گیرد و حالا تبعات آن رهاشدگی در حوزه زنان و خانواده به شکل‌های مختلف در کشور دیده می‌شود و موجب شده تا چالش‌های جدی در زمینه خانواده داشته باشیم. علاوه بر چالش‌هایی که به شکل کاهش ازدواج و افزایش طلاق یا هسته‌ای و موزائیکی شدن خانواده با آن مواجهیم تبعات ثانویه کاهش اهمیت مسئله زن و خانواده خود را به شکل کاهش بی‌سابقه رشد جمعیت کشور به زیر یک درصد نشان می‌دهد. خانواده ایرانی که زمانی الگویی تمام‌عیار از خود را ندارد. بیرون کشیدن زن از درون خانه و خارج کردن وی از محوریت خانواده موجب شده تا انسجام درونی خانواده تعادلش را از دست بدهد و ساختار خانواده نسبت به گذشته شکننده شود.

ما تجربه دنیای غرب را در حالی تکرار کنیم که غربی‌ها با بحران خانواده دست و پنجه نرم می‌کنند و چالش‌های ناشی از این بحران غربی‌ها را به تأمل و بازگشت از مسیر اشتباهشان واداشته است به گونه‌ای که حالا در دنیای غرب شاهد شکل‌گیری نهضت‌های بازگشت به خانه هستیم و بسیاری از مادران غربی ترجیح می‌دهند به جای اشتغال در خانه بمانند و خودشان از فرزندانشان مراقبت کنند. در این مسیر البته دولت‌ها هم همراهی‌های لازم و تسهیلات متعدد و مشوق‌های مادی و معنوی لازم را برای مادران و خانواده‌ها در نظر گرفته‌اند. درست بر خلاف دولت ما که با سیاست‌گذاری‌های موجب شده تا وضعیت خانواده در کشور بحرانی و بحرانی‌تر شود.

بر اساس مطالعاتی که در سال ۲۰۱۸ در پایگاه فوربز منتشر شده، بیش از ۲۲ درصد بزرگسالان در ایالات متحده ۲۳ درصد در انگلستان عنوان کرده‌اند که همیشه یا اغلب اوقات احساس تنهایی، کمبود مصاحبت و دوستی و یا حتی احساس یزوله بودن دارند.

این وضعیت محدود به کشور آمریکا یا انگلیس نیست. مطالعاتی که در اکتبر سال ۲۰۱۹ انجام شد نشان داد که در کشور ژاپن بیش از ۵۰ هزار نفر از افراد زیر ۴۰ سال عنوان کرده بودند که در شش ماه گذشته یا از خانه خارج نشده بودند یا با کسی در ارتباط نبوده‌اند. این الگوها در اشکال خانواده‌های نیز دیده می‌شود به طوری که روند خانواده‌های تک‌نفره در کانادا امسال به ۲۸ درصد و در اتحادیه اروپا به ۳۴ درصد رسیده است.

در صورت ادامه سیاست‌های ضد جمعیت و ضد خانواده در کشورمان انزوا و تنهایی در دوران سالمندی سرنوشت آینده ما هم خواهد بود.

پرونده «جوان» از دستور رئیس جمهور برای محدودیت سنی دریافت وام ازدواج

سنگ‌اندازی‌های دولت در مسیر ازدواج

نیست و سیاست‌گذاری‌های دولت نه فقط از خانواده و جمعیت حمایت نمی‌کند بلکه هر روز سنگ تازماری در مسیر ازدواج و تشکیل خانواده انداخته می‌شود. پس از مصوبه هیئت دولت درباره مشروط شدن پرداخت پارانیه به متولدین جدید تأیید وزارت رفاه و وجود منابع، حالا نوبت مشروط شدن وام ازدواج و محدود شدن آن به سنین ۱۸ تا ۴۰ سالگی رسیده است. این برای جوانانی که می‌خواهند ازدواج کنند در نظر گرفته است.

با توجه به اینکه یکی از مهم‌ترین چالش‌های جوانان برای ازدواج موضوعات اقتصادی است حالا دولت با دست گذاشتن بر این نقطه ضعف وام ازدواج را محدود و مشروط کرده است طبق دستور رئیس جمهور و بر اساس درخواست وزیر ورزش و جوانان، از این پس باشد تا وام ازدواج تنها به افراد ۱۸ تا ۴۰ سالگی محدود شود و جوانان کمتر از ۱۸ سال و افراد بالای ۴۰ ساله‌ای که می‌خواهند ازدواج کنند نمی‌توانند از این وام استفاده کنند.

با بود مسئله زن و خانواده از مسائل درجه یک کشور باشند و رهبر معظم انقلاب بارها بر این اولویت تأکید کرده و آن را مورد مطالبه قرار داده‌اند اما انگار در این حوزه کسی گوشش به‌دکار تذکرات و مطالبات رهبری

و جوانان وارد این عرصه شدند تا با تکیه بر اساسی‌ترین مانع و چالش ازدواج یعنی مسائل اقتصادی و تنها کمک حداقلی دولت یعنی وام ازدواج فشار حداکثری را بر خانواده‌ها و جوانان زیر ۱۸ ساله‌ای که قصد ازدواج دارند وارد کنند. تر کش این ماجرا دامن مجردهای سن بالا را هم گرفت و محمد مهدی تندگویان در مصاحبه‌ای با اشاره به افزایش ۱۰ برابری متقاضیان بالای ۶۰ سال وام ازدواج «خواستار توجه به مسئله سن در این وام شد. از آن جایی که وام ازدواج تنها به افرادی که برای نخستین بار ازدواج می‌کنند تعلق می‌گیرد افزایش ناچیز این وام اگر محدود شود به جای تشویق، افرادی را که داوطلب ازدواج و تشکیل خانواده‌اند به طرق مختلف تنبیه کند؛ از افزایش اجباری سن ازدواج گرفته تا اقدامات قهری‌تری همچون محدود کردن تخصیص وام ازدواج به سن و سال افراد.

سازمان برنامه و بودجه کشور دستور داد: «فوری آیین‌نامه و یا در صورت لزوم قانون اصلاح شود یا در جلسه شورای هماهنگی اقتصادی مطرح شود که سن افراد متقاضی وام ازدواج ۱۸ تا ۴۰ سال باشد.»

نظر کارشناس

محدودیت سنی پرداخت وام ازدواج برخلاف قانون بودجه و اصول ۳ و ۱۹ قانون اساسی است

سیدامیرحسین قاضی‌زاده‌نایب رئیس مجلس شورای اسلامی‌نیز به ماجرای مشروط شدن و محدودیت سنی برای وام ازدواج واکنش نشان داد. وی در صفحه شخصی خود در توئیتر در واکنش به دستور اخیر رئیس جمهور برای اصلاح شرط سنی وام ازدواج نوشت: «قدم رئیس جمهور در اعمال تبعیض سنی در پرداخت وام ازدواج خلاف بنده الفتره ۱۶ قانون بودجه و اصول ۳ و ۱۹ قانون اساسی است. مجلس اجازه نخواهد داد زندگی مردم باز به گزارش‌های مجعول و غیر کارشناسی که ریشه تصمیم‌گیری رئیس جمهور شده است، بشود.»

* نماینده مجلس

مشروط کردن سن ازدواج اجرای سند ۲۰۳۰ است

دکتر امیرحسین بانکی‌پور *

جلب‌گیری از ازدواج زیر ۱۸ سال بهنگام، همان اجرای سند ۲۰۳۰ است که نه با فرهنگ و نه با عرف ازدواج‌های ما سازگار است. مصوبه دولت در عدم تعلق وام ازدواج به سنین زیر ۱۸ سال و بالای ۴۰ سال غیرقانونی است. اگر جوانی نیاز به ازدواج پیدا کرد ما نباید او را از خواسته و نیازش محروم کنیم بلکه باید او را حمایت کنیم. بسیاری از افراد در سنین پایین و بهنگام ازدواج موفق داشته‌اند. از شروط ازدواج، بلوغ عقلی و اجتماعی در کنار بلوغ جنسی است. مثلاً اگر جوانی در سن ۱۶ سالگی به یک حد قابل قبول بلوغ عقلی و اجتماعی رسیده می‌تواند ازدواج کند. در رابطه با سن ازدواج در مجلس سنی برای دختر و پسر در مجلس تعیین شده است. دولت اجازه ندارد در رابطه با سنی که مجلس برای ازدواج تعیین کرده قبلی بگذارد و به طور مثال بر این اساس وام ازدواج را محدود و مشروط کند.

* نماینده مجلس

محدودیت در پرداخت تسهیلات ازدواج خلاف قانون و دور زدن مجلس است

احمد امیرآبادی فراهانی عضو هیئت‌رئیس مجلس در واکنش به تصمیم دولت در محدودیت سنی وام ازدواج برای ۱۸ تا ۴۰ ساله‌ها در صفحه شخصی خود در توئیتر نوشت: «دستور آقای روحانی در خصوص محدودیت در پرداخت تسهیلات ازدواج خلاف قانون و طرح آن در شوراها دیگر تصویف نهاد قانونگذاری و دور زدن مجلس است. آقای رئیس جمهور به جای پرداختن به حاشیه‌ها مشکل مسکن و تجهیزیه جوانان را حل و جلوی افزایش قیمت اجناس با سرعت نور را بگیرند.»

* نماینده مجلس

سناریوسازی برای ممانعت از ازدواج زیر ۱۸ ساله‌ها و رها کردن ۱۲ میلیون مجرد

۱۸ سال همچنان ادامه دارد و حتی سناریوسازی‌هایی برای این موضوع هر از گاه از سوی دولت انجام می‌شود. بعد از انتشار این آمار و ارقام آقای معاون حرفش را پس گرفت و از افزایش درخواست وام در این گروه سنی سخن گفت و کاسه کوزه این ماجرا را بر سر رسانه‌ها شکست و گفت: «تعلکس این گونه اظهاراتش شیطنت رسانه‌ای بوده است.»

سال ۹۷ به ۳۰ هزار و ۳۰۴ نفر رسیده است. از سوی دیگر طبق آخرین آمار منتشر شده از سوی سازمان ثبت احوال کمترین میزان طلاق به گروه سنی زیر ۱۵ سال اختصاص دارد و از میان ۳۲۴ ازدواج ثبت شده برای گروه سنی زیر ۱۵ سال در سال ۹۷، تنها ۵ مورد منجر به جدایی شده است. با تمام اینها اما سیاست ایجاد محدودیت برای ازدواج‌های در ۱۵ سال در سال ۹۲، ۴۱ هزار و ۷۲ نفر بوده این آمار در

شرط داشتن خانواده‌های سالم پویا و شاداب در جامعه

دکتر بهجت یزدخواستی *

برای داشتن خانواده‌ای پویا و شاداب و به دور از آسیب‌ها نهاد خانواده نمی‌تواند به تنهایی کارایی لازم را داشته باشد و آموزش‌های نهاد خانواده کافی نیست بلکه باید پنج ساختار دیگر در جامعه فعال باشند تا ما بتوانیم به خانواده‌ای سالم، پویا و شاداب دست یابیم.

این پنج ساختار عبارتند از: دین، اقتصاد، سیاست، آموزش و پرورش و در نهایت هم خود نهاد خانواده.

این پنج ساختار باید در کنار یکدیگر به درستی کار کنند تا بتوانیم در نهایت به ارتقای خانواده برسیم و خانواده‌های ما بتوانند سالم و پویا باشند.

به طور مثال یکی از مهم‌ترین موضوعات تأثیرگذار بر ازدواج تشکیل خانواده و فرزندآوری مسائل اقتصادی است. در جامعه‌ای که بیکاری و دغدغه معیشت وجود داشته باشد، نمی‌توان انتظار داشت جوانان سراغ ازدواج بروند یا تصمیم بگیرند فرزند بیاورند. برای تشوق به ازدواج و فرزندآوری باید مشوق‌های اقتصادی را هم در نظر گرفت. به طور نمونه در کشورهای اروپایی وقتی افراد ازدواج می‌کنند، اگر زن و شوهر شاغل نباشند تا زمان شاغل شدن آنها، می‌تواند به صورت رایگان در اختیارشان قرار می‌گیرد.

اگر این زوج بچه‌دار شوند، دولت موظف است برای آنان کار پیدا کند و تا زمانی که شغلی برای آنها پیدا نشده دولت به صورت ماهانه مبلغی به این زوج‌ها اختصاص می‌دهد تا برای گذران زندگی‌شان به چالش دچار نشوند. از سوی دیگر معمولاً برای مادران شاغل تسهیلاتی در نظر گرفته می‌شود تا در خانه بمانند و فرزندشان را بزرگ کنند. بنابراین اینجا نهاد سیاست باید وارد شده و با یک برنامه‌ریزی درست و دقیق به خانواده‌هایی که از نظر اقتصادی ضعیف هستند و نمی‌توانند به واسطه مسائل اقتصادی ازدواج کنند یا فرزند بیاورند کمک کند.

در حال حاضر خیریه‌های فراوانی در کشور فعالند که این نشان می‌دهد شرایط اقتصادی کشور چندان مساعد نیست. این مسئله تنها به بحران کرونا بازمی‌گردد و ریشه‌هایش بسیار قدیمی‌تر است و این نشان می‌دهد سیاست‌گذاری‌های ما کارایی لازم را ندارد. از سوی دیگر تجمل‌گرایی و چشم و هم‌چشمی‌هایی که وجود دارد نیز توانسته جامعه را از مسیر اصلی آن منحرف فقر و وقتی یک نفر برای تولد فرزندش میلیون‌ها تومان خرج می‌کند و کس دیگری به واسطه فقر و نداری هزینه‌های درمان فرزندش را هم ندارد و جانش را از دست می‌دهد، مسلماً در چنین شرایطی جامعه ما در صراط مستقیم قرار نرفته است.

این مسئله تنها به بحران کرونا بازمی‌گردد و ریشه‌هایش بسیار قدیمی‌تر است و این نشان می‌دهد سیاست‌گذاری‌های ما کارایی لازم را ندارد. از سوی دیگر تجمل‌گرایی و چشم و هم‌چشمی‌هایی که وجود دارد نیز توانسته جامعه را از مسیر اصلی آن منحرف فقر و وقتی یک نفر برای تولد فرزندش میلیون‌ها تومان خرج می‌کند و کس دیگری به واسطه فقر و نداری هزینه‌های درمان فرزندش را هم ندارد و جانش را از دست می‌دهد، مسلماً در چنین شرایطی جامعه ما در صراط مستقیم قرار نرفته است.

این مسئله تنها به بحران کرونا بازمی‌گردد و ریشه‌هایش بسیار قدیمی‌تر است و این نشان می‌دهد سیاست‌گذاری‌های ما کارایی لازم را ندارد. از سوی دیگر تجمل‌گرایی و چشم و هم‌چشمی‌هایی که وجود دارد نیز توانسته جامعه را از مسیر اصلی آن منحرف فقر و وقتی یک نفر برای تولد فرزندش میلیون‌ها تومان خرج می‌کند و کس دیگری به واسطه فقر و نداری هزینه‌های درمان فرزندش را هم ندارد و جانش را از دست می‌دهد، مسلماً در چنین شرایطی جامعه ما در صراط مستقیم قرار نرفته است.

این مسئله تنها به بحران کرونا بازمی‌گردد و ریشه‌هایش بسیار قدیمی‌تر است و این نشان می‌دهد سیاست‌گذاری‌های ما کارایی لازم را ندارد. از سوی دیگر تجمل‌گرایی و چشم و هم‌چشمی‌هایی که وجود دارد نیز توانسته جامعه را از مسیر اصلی آن منحرف فقر و وقتی یک نفر برای تولد فرزندش میلیون‌ها تومان خرج می‌کند و کس دیگری به واسطه فقر و نداری هزینه‌های درمان فرزندش را هم ندارد و جانش را از دست می‌دهد، مسلماً در چنین شرایطی جامعه ما در صراط مستقیم قرار نرفته است.

این مسئله تنها به بحران کرونا بازمی‌گردد و ریشه‌هایش بسیار قدیمی‌تر است و این نشان می‌دهد سیاست‌گذاری‌های ما کارایی لازم را ندارد. از سوی دیگر تجمل‌گرایی و چشم و هم‌چشمی‌هایی که وجود دارد نیز توانسته جامعه را از مسیر اصلی آن منحرف فقر و وقتی یک نفر برای تولد فرزندش میلیون‌ها تومان خرج می‌کند و کس دیگری به واسطه فقر و نداری هزینه‌های درمان فرزندش را هم ندارد و جانش را از دست می‌دهد، مسلماً در چنین شرایطی جامعه ما در صراط مستقیم قرار نرفته است.

این مسئله تنها به بحران کرونا بازمی‌گردد و ریشه‌هایش بسیار قدیمی‌تر است و این نشان می‌دهد سیاست‌گذاری‌های ما کارایی لازم را ندارد. از سوی دیگر تجمل‌گرایی و چشم و هم‌چشمی‌هایی که وجود دارد نیز توانسته جامعه را از مسیر اصلی آن منحرف فقر و وقتی یک نفر برای تولد فرزندش میلیون‌ها تومان خرج می‌کند و کس دیگری به واسطه فقر و نداری هزینه‌های درمان فرزندش را هم ندارد و جانش را از دست می‌دهد، مسلماً در چنین شرایطی جامعه ما در صراط مستقیم قرار نرفته است.

* جامعه‌شناس